

soudkyně Ústavního soudu ČR, bývalá soudkyně Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii v Haagu

Ivana Janů

„Byla jsem nadšená, listopad 1989 byl to, na co jsem celou normalizaci zoufale čekala. Pro mne končila doba temna. Chodila jsem na demonstrace a dvakrát jsem měla možnost mluvit z balkonu Melantrichu na Václavském náměstí. Jednou při demonstraci přede mnou pochodovala velká soudružka z podniku a křičela: ‚Máme toho dost!‘ Nevěděla jsem, čeho může mít tato dáma dost. Socialismus jako režim musel zkolabovat ekonomicky. A morálně? Změna myšlení bude trvat dlouho. Lidé se mávnutím proutku prostě nezmění. Demokracie je křehký mechanismus a vyžaduje odpovědnost. Nedělám si iluze. Říkám se, že se musí vychovat nová generace, ale – ptám se – kdo jí má vychovat? Kde se vezmou vychovatelé? Mezi dnešními mladými jsou jistě i nesmírně cenní a schopní lidé, ale většinou chtějí všechno hned, nedokážou na věci čekat. Bojím se jen o jedno – o demokracii. Víte, pro mě je svoboda stále ten největší výdobytek. Jenom svobodný, integrovaný člověk dokáže plně rozvinout své schopnosti, zapojit své tělo i svoji duši a dělat velké činy.“

„Jenom skutečně svobodný člověk dokáže dělat velké činy.“

Ivana Janů se narodila 14. března 1946 ve středočeské vesnici Plazy v okrese Mladá Boleslav v rodině místního sedláka. O celé hospodářství přišli, když jí bylo šest let. Její otec odmítl vstoupit do JZD, rodina chodila do kostela a Ivana a její sestry se nestaly pionýrkami, což stačilo k dlouhodobé šikaně všeho druhu. Vzpomíná, jak plakala, když jí komunisté znemožnili studium. Jako dcera kulaka si nemohla podat přihlášku ani na střední školu nebo učební obor. Znamenalo to, že v patnácti letech nastoupila do podniku Zemědělské stavby Praha, středisko u Poděbrad. Pracovala manuálně, mnohdy i s lopatou, mezi zdánlivě nejprostšími dělníky: „Seznámila jsem se tam s celou řadou lidí, které komunisté vyhodili z výzkumných ústavů. Byla to škola života! Mužská společnost vás jaksi instinktivně začne chránit a pomáhat vám.“ Ivana Janů dodává, že jí později, kdy pracovala jako právnická, připadlo, že stavební dělníci, kteří byli považováni za tu nejnižší profesní vrstvu, se vlastně od té nejvyšší příliš neliší, snad jen, že je to skupina v lecčems přímější, a tím i pravdivější; ostatně stačí sledovat dnešní politické elity a jejich šarvátky.

Ivana Janů byla podnikem, kde pracovala, doporučena ke studiu na Střední průmyslové škole stavební v Praze. Po maturitě, v době uvolnění v 60. letech udělala zkoušky na Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, kterou dokončila v roce 1972 a nastoupila jako právnická – nestraník ve Výzkumném ústavu vodohospodářském Praha. „Už nešlo o život jako v 50. letech! I já jsem si uvědomovala po roce 1968, že nikdo není bytostně nucen, aby přísluhoval.“ Doba normalizace ochromovala svojí atmosférou i oblast výzkumu. Proto přešla do výrobního stavebnictví podniku Instav Praha, kde kromě agendy podnikového právníka pomáhala svým spolupracovníkům s jejich rodinnými problémy, trestními případy, zraněními při práci apod. Právě tady došla k přesvědčení, že celý komunistický režim rozkrádá a vyžírám sám sebe zevnitř a musí časem zkolabovat: „Byl to systém, kde se podvádělo a kradlo. Všude! To byla norma! Když se to hodilo, tak se vyšetřovalo, když ne, tak se to zametlo pod koberec. Bylo to mnohdy těžké snášet.“

Hned po sametové revoluci se Ivana Janů vrhla do víru událostí, byla kooptována do tehdejší České národní rady a následně kandidovala a byla zvolena ve dvojích parlamentních volbách. Jako členka parlamentní komise se zúčastnila práce na dnešní Ústavě České republiky. Vedla parlamentní delegaci v Radě Evropy ve Štrasburku, kde pracovala v právním a politickém výboru.

V listopadu 1993 byla poprvé jmenována prezidentem republiky Václavem Havlem soudkyní a místopředsedkyní Ústavního soudu České republiky. Rovněž přednášela studentům práv na univerzitě v Ohio (USA). V roce 2001 byla zvolena Valným shromážděním OSN soudkyní Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii v Haagu. Po svém návratu v roce 2004 byla opětovně jmenována prezidentem Václavem Klausem ústavní soudkyní. Žije v Praze 6.

Mikuláš Kroupa

Foto: Petr Neubert

